

Mælkeafgiftsfonden

Effektvurderingsrapport

2024



Udarbejdet af Rambøll Management Consulting

Indhold

1. Indledning	3
1.1 Formål med effektivurderingerne	3
1.2 Metode	3
2. Baggrund om projekterne	4
2.1 Projekttilskud og gearing i 2024	4
3. Projekternes leverancer	5
3.1 Leveranceopnåelse	5
3.2 Projekternes konkrete resultater	6
4. Projekternes nytteværdi	7
5. Implementering og offentliggørelse	8
Bilag: Metode	11

1. Indledning

Formålet med denne rapport er at give Mælkeafgiftsfondens bestyrelse overblik over og indblik i, hvilke resultater og effekter der er kommet ud af de støttede projekter i 2024. Herved får bestyrelsen viden om, i hvilket omfang projekterne er med til at løfte indsatsområderne og de prioriterede elementer i fondens strategi.

Alle tilskudsmodtagere har således ved hjælp af et spørgeskema skullet angive, hvilke konkrete resultater projektet har afstedkommet, hvilke forventede effekter projektet vil bidrage til, samt endelig i hvilket omfang projektet forventes implementeret hos primærproducenterne og mejeriindustrien.

Data fra spørgeskemaerne er på fondens vegne blevet behandlet af det eksterne konsulentfirma Rambøll Management Consulting, der også har opstillet figurerne og den sammenfattende tekst i rapporten.

Der gøres opmærksom på, at projektledernes vurderinger er gengivet ukritisk, idet det forudsættes, at deres kendskab til området giver dem den bedste forudsætning for at foretage en faglig vurdering af projektet.

1.1 Formål med effektivurderingerne

Formålet med at gennemføre effektivurderinger er tosidet.

For det første gennemføres effektivurderinger for at kontrollere og få dokumenteret viden om anvendelsen af bevillingsmidlerne. Herved opnås indsigt i, hvordan projekterne lever op til den formålsbeskrivelse, der er anført i ansøgningen til fonden.

For det andet gennemføres effektivurderingerne for at opnå læring og større kendskab til de konkrete resultater og effekter, projekterne munder ud i. I den forbindelse sættes der ikke mindst fokus på, hvordan resultaterne videreformidles og implementeres af slutbrugerne. Ofte kommer projekterne ikke kun den enkelte slutbruger til gavn, men også samfundet og samfundsøkonomien.

Effektivurderingerne gennemføres med udgangspunkt i bekendtgørelsen om administration af landbrugets fonde, som hører under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. I bekendtgørelsen fremgår det, at:

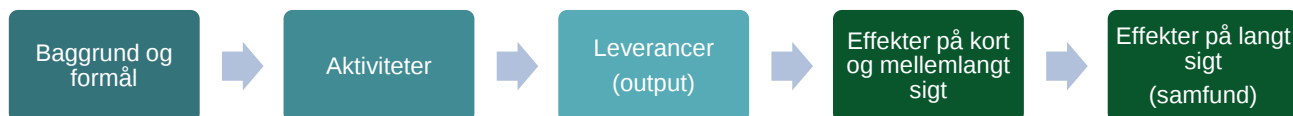
"Hver fond skal følge op på effekten af fondsmidlerne for at sikre, at fonden opnår sine mål."

1.2 Metode

Mælkeafgiftsfonden bevilger hvert år støtte til 65-75 projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de effektivurderede projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektivurderingen tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteorien udgør et godt teoretisk fundament, når projekter skal effektvurderes, idet den gør det muligt at følge målene for et konkret projekt fra initiering til afslutning. Forandringsteorien kan illustreres således:



Med udgangspunkt heri er der for det enkelte projekt gennemført målopfyldelsesevaluering. Herved kan det vurderes, om de gennemførte aktiviteter medfører de ønskede effekter.

Mælkeafgiftsfonden bestyrelse har besluttet, at alle projekter, der får støtte af fonden, skal effektvurderes. Tilskudsmodtagerne i 2024 er:

- Aarhus Universitet
- SEGES Innovation
- Mejeriforeningen
- Københavns Universitet
- Økologisk Landsforening
- Danmarks Tekniske Universitet
- Landbrug & Fødevarer
- Bispebjerg Hospital
- Statens Seruminstitut
- Mejeribrugets ForskningsFond
- Innovationscenter for Økologisk Landbrug
- Food Organisation Denmark

For 2024-projekterne betyder det, at 74 projekter har besvaret et effektvurderingsskema. Skemaet sætter fokus på, hvilke resultater projekterne har afstedkommet, og hvilke effekter for landbruget og samfundet de potentielt kan få.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter er der anvendt to forskellige skemaer til indsamling af information. Skemaerne er fordelt efter projekternes hovedformål. Der anvendes således et separat skema til vurdering af henholdsvis

- Generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.
- Afsætningsfremme

2. Baggrund om projekterne

2.1 Projekttilskud og gearing i 2024

De 74 gennemførte projekter i Mælkeafgiftsfonden (MAF) har i 2024 anvendt 84.850 mio. kr. Disse midler har genereret aktiviteter for samlet set 114.134 mio.kr, idet projekterne i flere tilfælde har fået tilført midler fra andre finansieringskilder og/eller selv har bidraget med midler.

Den gennemsnitlige gearingsfaktor udgør således 1,35 svarende til, at der for hver 100 kr. bliver generet aktiviteter for 135 kr. Som det fremgår af tabel 1, var den største gearing på mejeriforskningsprojekterne, hvor faktoren var 1,99. På øvrige projekter lå gearingsfaktoren mellem 1,13 -1,49.

Tabel 1. Midlernes gearing

	MAF 2024 1.000 kr.	Totalt 2024 1.000 kr.	Gearing
Kvægforskning og -rådgivning (n=39)	45.700	51.673	1,13
Sygdomsforebyggelse og bekæmpelse (n=2)	8.010	10.197	1,27
Mejeriforskning (n=18)	13.340	26.593	1,99
Afsætningsfremme (n=15)	17.800	26.671	1.49
I alt	84.850	114.134	1,35

3. Projekternes leverancer

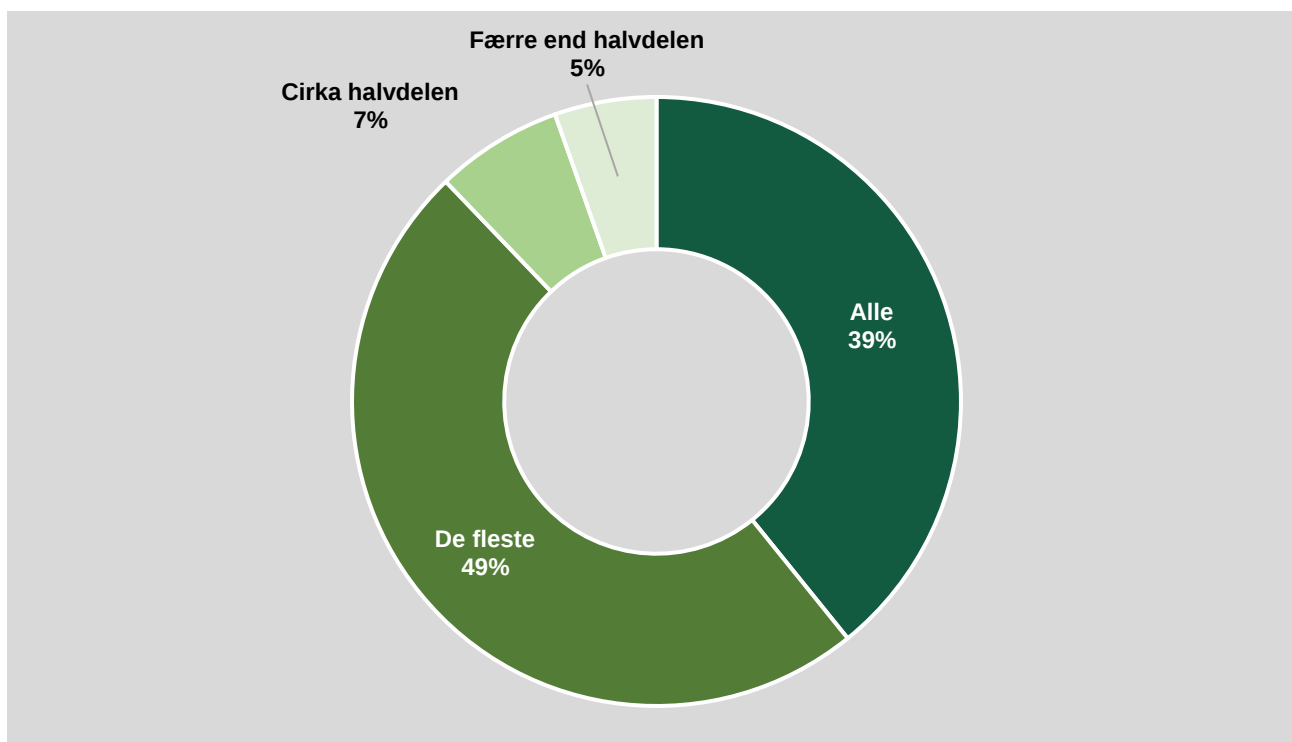
Formålet med Mælkeafgiftsfonden er at styrke mejeri- og kvægbrugets udviklingsmuligheder og mejeriindustriens konkurrenceevne. I henhold til fondens strategi for 2024 skal formålet understøttes gennem forskning og rådgivning i det primære kvægbrug, forebyggelse, overvågning og bekæmpelse af smitsomme kvægsygdomme, grundlæggende mejeriforskning samt afsætningsfremme, kommunikation og information vedrørende mælk og mejeriprodukter

Med henblik på at vurdere resultatet af projekterne er projektlederne blevet bedt om at angive, hvilke primære leverancer - altså konkrete, dokumenterbare produkter - der er kommet ud af projekterne. Det kan f.eks. være en vejledning om fodertildeling, opdatering af en branchekode eller gennemførelse af inspektion fra et potentielt eksportmarked.

3.1 Leveranceopnåelse

Projekterne lever i høj grad op til de mål, der er sat, og som fondsbestyrelsen har bevilget midler til. Cirka to ud af fem (39 pct.) af projekterne har nået alle leverancer, som var forventet ved projekternes start. Dertil angiver halvdelen (49 pct.) af projektlederne, at deres respektive projekter har opnået de fleste af de forventede leverancer. Desuden angiver hver fjortende (7 pct.) af projekterne, at de har opnået cirka halvdelen af leverancerne, mens en tyvendedel (5 pct.) har opnået færre end halvdelen af leverancerne. Således har projekterne i vid udstrækning opnået deres respektive leverancer.

Figur 1. Leveranceopnåelse (n=74)

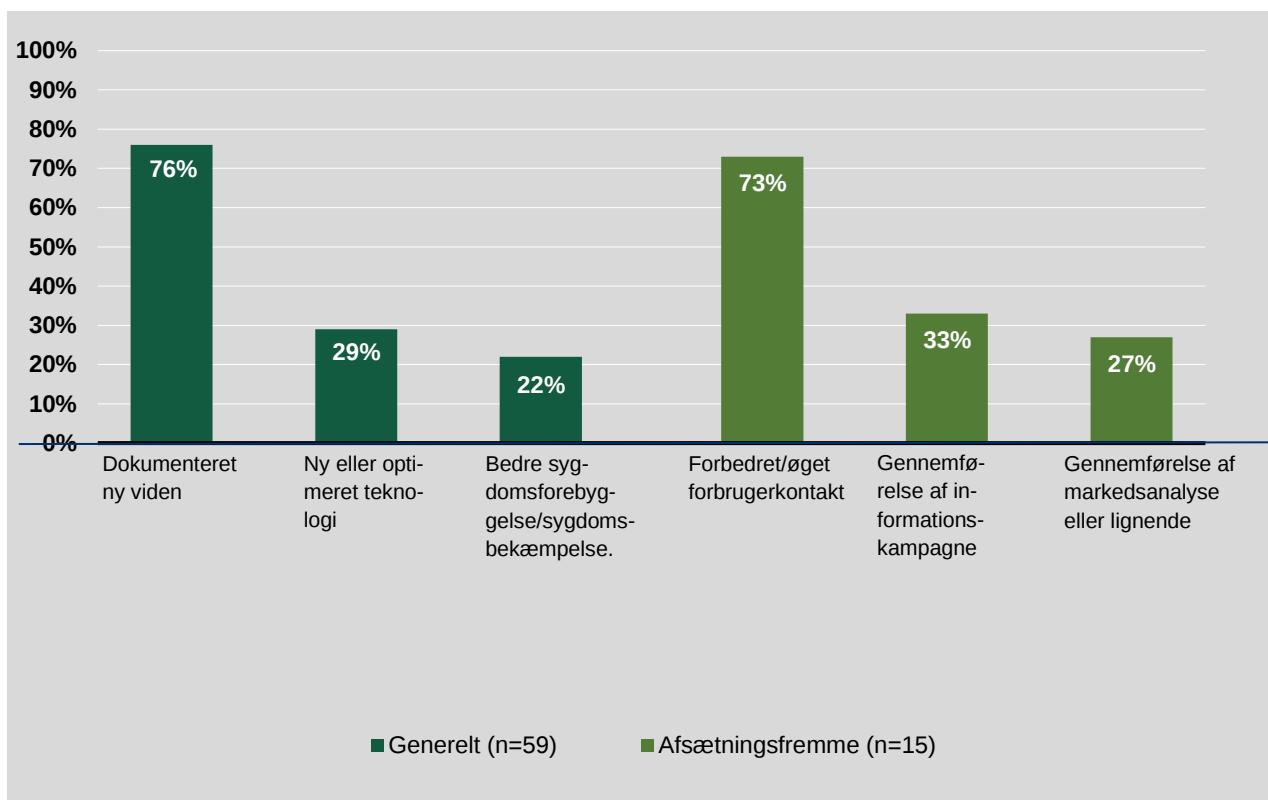


3.2 Projekternes konkrete resultater

For de *generelle projekter* angiver cirka tre ud af fire (76 pct.) af projektlederne at dokumentere ny viden som værende et af projektets konkrete resultater. Dernæst angiver knap en tredjedel (29 pct.), at deres projekter leverer ny eller optimeret teknologi. Desuden angiver lidt over to ud af fem (22 pct.) af projektlederne at bedre sygdomsforebyggelse/sygdomsbekæmpelse er blandt projektets resultater, jf. figur 2 nedenfor.

For *projekter med fokus på afsætningsfremme* angiver knap tre ud af fire (73 pct.) af projekterne, at forbedret/øget forbrugerkontakt er blandt resultaterne. Derudover angiver en tredjedel (33 pct.) af projektlederne gennemførelse af informationskampagne som et af projektets resultater. Endelig angiver lidt over en fjerdedel (27 pct.), at gennemførelse af markedsanalyser er blandt projektets resultater, jf. figur 2 nedenfor.

Figur 2. Primære resultater (n=74)



Anm: Projektlederne har kunnet angive op til tre opnåede resultater, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

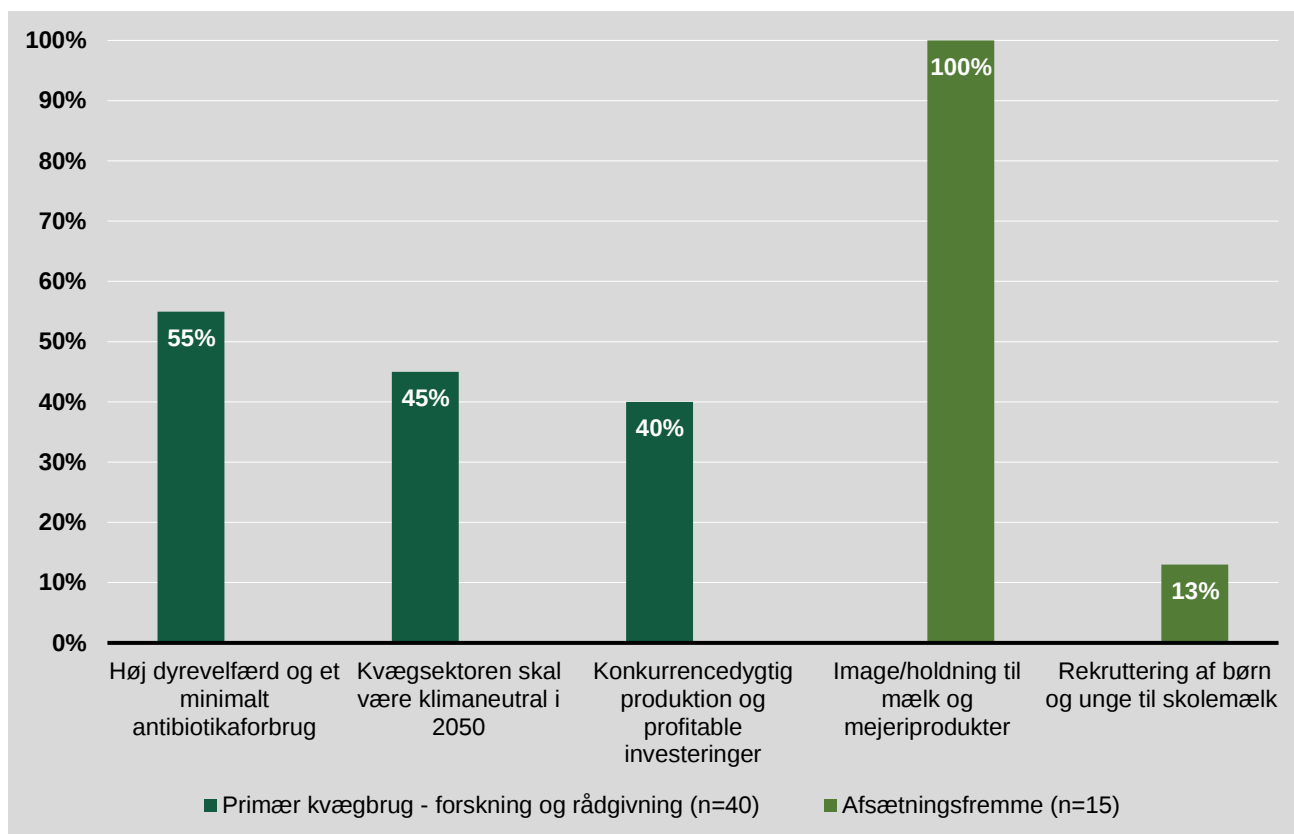
4. Projekternes nytteværdi

Som del af spørgeskemaet er projektlederne blevet spurgt ind til, hvilke af fondens effektindikatorer som de respektive projekter understøtter.

For projekter med fokus på *primære kvægbrug* angiver over halvdelen (55 pct.) af projektlederne, at deres projekter understøtter fondens effektindikator om højere dyrevelfærd og et minimalt antibiotikaforbrug. Dernæst angiver over to ud af fem (45 pct.) projektledere, at deres projekt understøtter fondens indikator om at kvægsektoren skal være klimaneutral i 2050. Endelig angiver to ud af fem (40 pct.) af projekterne, at de understøtter fondens effektindikator om konkurrencedygtig produktion og profitable investeringer, jf. figur 3 nedenfor.

For projekter med fokus på *afsætningsfremme* angiver alle (100 pct.) projektlederne, at deres projekter leder til andre effekter end de nævnte blandt fondens effektindikatorer. Cirka seks ud af ti (58 pct.) af projektlederne angiver, at deres projekt understøtter fondens effektindikator om image/holdning til mælk og mælkeprodukter. Dernæst angiver cirka hver ottende (13 pct.) projektleder, at projektet understøtter effektindikatoren om rekruttering af børn og unge til skolemælk, jf. figur 3 nedenfor.

Figur 3. Projekternes understøttelse af fondens effektindikatorer (n=55)



Anm: Projektlederne har kunnet angive op til tre effektindikatorer, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

5. Implementering og offentliggørelse

Det fremgår af fondens strategi, at fonden lægger vægt på projekter, der sandsynliggør formidling og implementering, så projekterne kommer i anvendelse. Det er derfor væsentligt at undersøge, inden for hvilken tids-horisont projekterne forventer, at resultaterne vil blive implementeret hos producenterne.

Tabel 2 nedenfor viser overordnet, at implementeringshorisonten for størstedelen af projekterne er lang. Således forventer halvdelen (34 pct.) af projektlederne at 0-10 pct. af målgruppen har implementeret resultaterne inden for et år, mens over to ud af fem (22 pct.) forventer, at 11-30 pct. af målgruppen har implementeret resultaterne inden for et år. Omvendt angiver syv projekter (12 pct.), at 91-100 pct. af målgruppen forventes at implementere resultaterne inden for et år. I et femårigt perspektiv forventes implementeringen i de respektive målgrupper at vokse lidt. Således forventer en fjerdedel (24 pct.) af projektlederne, at 91-100 pct. af målgruppen har implementeret resultaterne inden for fem år. Desuden forventer knap en tredjedel (32 pct.) af projektlederne, at 31-50 pct. af målgruppen har implementeret resultaterne inden for fem år.

Tabel 2. Implementeringshorisont (generelle projekter, n=59)

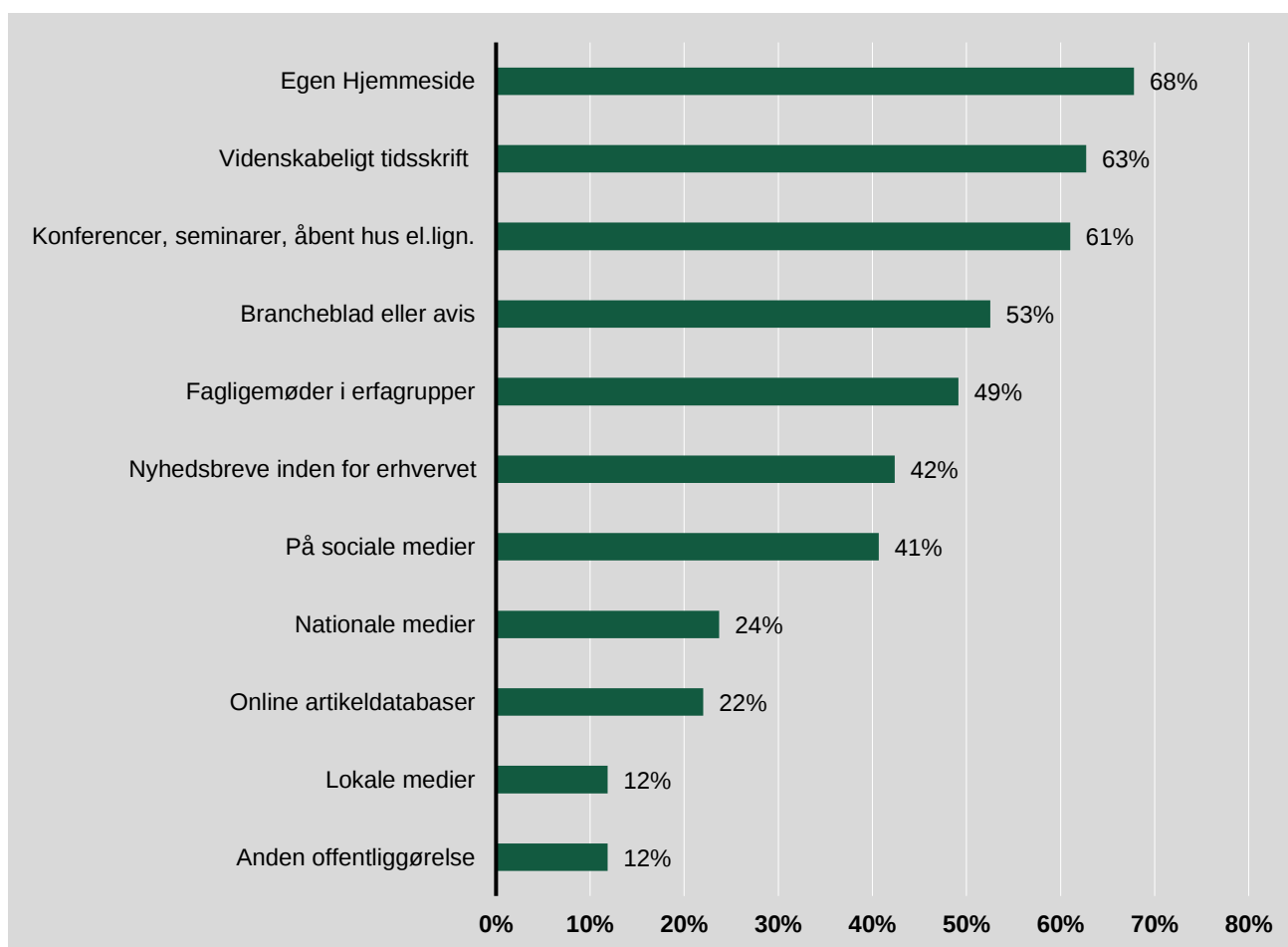
Andel af målgruppe, der forventes at implementere resultaterne	Inden for 1 år	Inden for 5 år
0-10 pct. af målgruppen	34%	5%
11-30 pct. af målgruppen	22%	15%

31-50 pct. af målgruppen	20%	32%
51-70 pct. af målgruppen	7%	5%
71-90 pct. af målgruppen	5%	19%
91-100 pct. af målgruppen	12%	24%

Vidensdeling er afgørende for, at projekternes resultater bliver implementeret hos producenterne. I fondens ansøgningsskemaer skal ansøgere derfor angive, hvordan de forventer at formidle projektets resultater, og ved projektafslutning skal projekterne angive, hvordan de har gjort det eller forventer at gøre det.

Tilskudsmodtagernes egne hjemmesider er den kanal, der for klart flest projekters vedkommende bliver anvendt, når resultaterne skal offentliggøres. Herved sikres, at resultaterne er umiddelbart tilgængelige for alle interesserede. En stor del af projekterne gør også brug af andre kanaler, herunder særligt videnskabelige tidskrifter og konferencer, seminarer og åbent hus-arrangementer, jf. figur 5 nedenfor.

Figur 5. Kanal for offentliggørelse (generelle projekter, n=59)

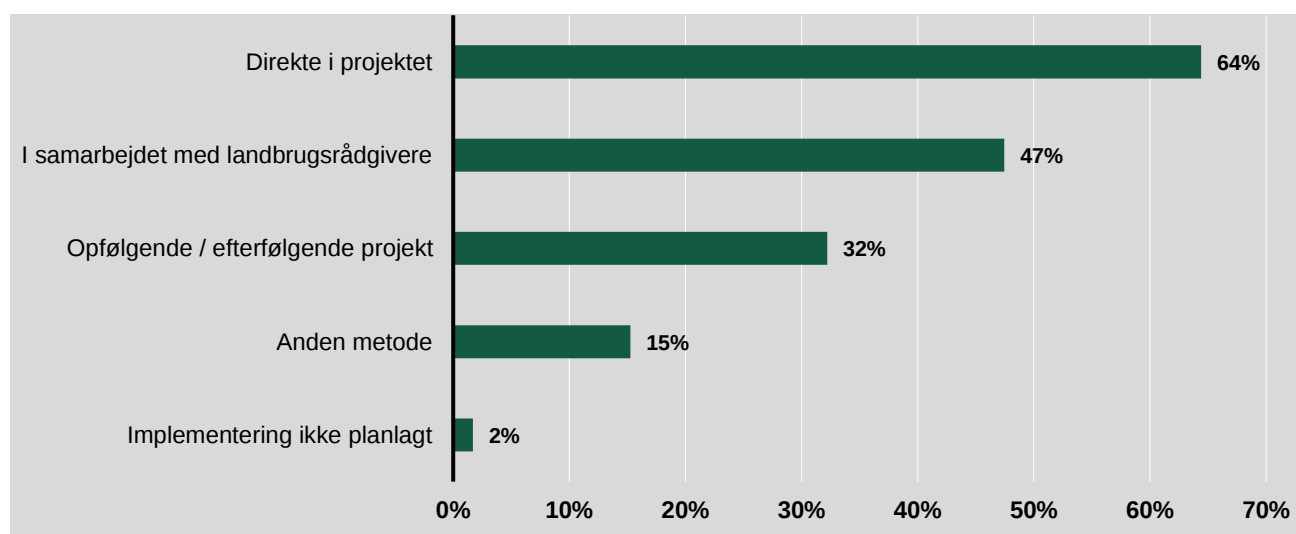


Anm: Projektlederne har kunnet angive flere kanaler for offentliggørelse, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Det er hensigten, at offentliggørelse af resultaterne skal give primærproducenterne og øvrige markedsaktører den nødvendige information for at kunne implementere resultaterne på deres egen bedrift eller virksomhed samt give erhvervs- og vidensinstitutioner mulighed for at fortsætte forskningen på et givent område.

Projekternes implementeringsmetoder fremgår af figur 6 nedenfor. I over seks ud af ti (64 pct.) af projekterne er der planlagt implementering direkte i projektet. Derudover angiver knap halvdelen (47 pct.) af projektlederne at de har fokus på at implementeres i samarbejde med landbrugsrådgivere. Desuden angiver en tredjedel (32 pct.) at implementering sker i et opfølgende eller efterfølgende projekt. Endeligt angiver omkring hver syvende (15 pct.) at de anvender en anden metode til implementering mens blot et projekt angiver (2 pct.), at implementering ikke er planlagt.

Figur 6. Implementeringsmetode (generelle projekter, n=59)



Anm: Projektlederne har kunnet angive flere implementeringsmetoder, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Bilag: Metode

Tidspunkt for gennemførsel af effektivurderingerne

Bevillingerne fra promille- og produktionsafgiftsfondene er etårige, og af denne grund gennemføres effektivurderingerne i forbindelse med bevillingsårets afslutning.

Den teoretiske ramme

Promille- og produktionsafgiftsfondene giver tilsammen årligt støtte til flere hundrede projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er meget forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektivurderingen for alle typer af projekter tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteori

Tilskudsmodtagerne bliver i forbindelse med ansøgningen bedt om at angive formålet med projektet, hvilke aktiviteter der ønskes gennemført, hvilke produktionsmål de gennemførte aktiviteter skal resultere i, og endelig skal de angive, hvilke effekter de på sigt forventer projektets resultater vil medføre, herunder fx mindre forurening, kompetenceløft, eller øget konkurrenceevne.

I den teoretiske verden svarer ansøgningsskemaet således til projektets forandringsteori. Figuren nedenfor illustrerer forandringsteorien¹.

Figur 3. Forandringsteori



Temaerne i ansøgningsskemaet (forandringsteorien) hjælper den enkelte ansøger med at gennemføre en analyse af, hvordan den tilsigtede effekt skal nås. Gennem forandringsteorien beskrives, hvilke aktiviteter der skal gennemføres for at opnå de effekter for den målgruppe, som projektet vedrører. Herved sandsynliggøres, at de gennemførte aktiviteter på sigt vil medføre de ønskede effekter.

På baggrund af ovenstående kan der opstilles parametre for målopfyldelsen – dvs. hvilke succesparametre der skal være gældende for, at projektet er gennemført succesfuldt. Følgende kategorisering af mål bliver anvendt:

Aktivitetsmål udtrykker forholdet mellem input og aktiviteter. Ressourcer kan være penge, arbejdskraft el.lign., og aktivitetsmålet udtrykker dermed, hvilke aktiviteter der kan gennemføres med de input, der er til rådighed. Fx et demonstrationsforløb eller udvikling af en ny kombisti til farende søer.

Produktionsmål udtrykker det output/de resultater, de gennemførte aktiviteter skal resultere i. Fx at 300 personer deltager i en demonstration, eller at der er udviklet en ny kombisti til farende søer, som tilbydes på markedet inden for to år.

¹ Rigsrevisionen, *Beretning til Statsrevisorerne om revisionen af EU-midler i Danmark i 2012*, november 2013.

Effektmål vedrører den tilsigtede effekt af en indsats på det omgivende samfund. Fx øget konkurrenceevne, mindre forurening og/eller bedre dyrevelfærd.

Effektmålene kan opgøres på kort, mellemlangt og langt sigt. Det kan imidlertid være vanskeligt at opstille parametre for den langsigtede effekt – og det kan være endnu sværere at måle effekten på langt sigt.

Hvis målet på sigt eksempelvis er at øge konkurrenceevnen, kan det være vanskeligt at isolere effekten af det konkrete projekts indflydelse på konkurrenceevnen. I sådan et tilfælde vil det være nødvendigt at anvende parametre på et lavere niveau for at sandsynliggøre, at projektet bidrager til det langsigtede mål. Fx kan et projekt omhandlende optimering af indretningen af svinestalde, som øger landmandens produktivitet, anvendes som parameter/indikator for effekten på sektorens øgede konkurrenceevne.

For at kunne dokumentere, at et projekt kommer sektoren og samfundet til gode, er det væsentligt, at måleparametrene opgøres på så højt niveau som muligt. Da effektvurderingerne i nærværende rapport er gennemført allerede et år efter projekternes initiering, vil der dog være mange projekter, som endnu ikke har realiseret effekter på langt sigt. Som det fremgår af effektvurderingerne i rapporten, er de målbare parametre derfor i vidt omfang relateret til outputtet/resultaterne, som er meget projektnære, og dermed i mindre omfang relateret til de mere langsigtede effekter for samfundet.

Evalueringsmetode

Effektvurderingerne er gennemført med en tilgang inspireret af både 'målopfyldelsesevaluering' og 'effektevaluering'. Den første tilgang har til formål at afdække, om målene med et givet projekt er opfyldt eller ej, og den anden tilgang søger at afdække de samlede effekter af projektet – både tilsigtede og utilsigtede effekter.

Begge tilgange er meget anvendelige men har dog også nogle ulemper, som er vigtige at være bevidst om. Målopfyldelsesevaluering vanskeliggøres, hvis de udmeldte mål med et projekt ikke er konkrete, operationelle og målbare. Men forudsat at målene er klart formuleret, gør tilgangen det muligt at vurdere, om målene er realiseret, og om indsatsen lever op til intentionerne. Effektevaluering har den ulempe, at det kan være svært at isolere effekten af indsatsen, og den opnåede effekt kan dermed skyldes andre faktorer end resultaterne fra projektet.

Gennemførelse af effektvurderingerne

For at sikre sammenlignelighed på tværs og en tilstrækkelig faglig dybde i effektvurderingerne, har alle projekter besvaret et onlinebaseret spørgeskema indeholdende spørgsmål om, i hvilken grad projektet har opnået de resultater, der forventedes ved projektets start, og hvilke effekter for landmanden og samfundet det forventes, at projektet vil afstedkomme. Spørgeskemaet indeholder både kvantificerede, lukkede spørgsmål samt spørgsmål af mere åben karakter.

For at imødegå forskelligheden i de vurderede projekter, bliver der anvendt to forskellige skemaer til indsamling af information. Årsagen er, at afsætningsfremmeprojekterne ofte har en længere tidshorisont end de øvrige projekter, og at resultaterne derfor i mindre grad end for de øvrige projekter er håndgribelige inden for projektperioden på et år.

Der er således anvendt følgende to typer af skemaer:

- Afsætningsfremme
- Generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

Projekter der er medfinansieret under EU-programmer placeres i en af de to grupper efter en konkret vurdering af indholdet.

Som supplement til effektivvurderingsskemaet gøres også brug af projektets tilskudsregnskab. Regnskabet er nyttigt i forbindelse med effektivvurderingerne, idet det af regnskabet blandt andet fremgår, om alle projektmidlerne er anvendt, i hvilken grad projektet er gearret med midler fra andre steder, og hvilke eventuelle samarbejdspartnere, der har været involveret i projektet.